

розв'язувати проблеми, працювати в команді, ефективно спілкуватися, розвивати критичне мислення).

Література:

1. Ніколашина Т. І. Особливості вивчення фонетики та орфоєпії у кольорі та звукові. *Scientific and pedagogic internship «Innovative methods of teaching in higher education institutions of Ukraine: borrowing of EU experience» Internship proceedings*, November 18 – December 27, 2019. Baia Mare. С. 44 – 48.

2. STEM Education in Southwestern Pennsylvania. Report of a project to identify the missing components. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://www.cmu.edu/gelfand/documents/stem-survey-report-cmu-iu1.pdf>.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-261-6-86>

THE ISSUE OF THE EMOTIONAL AND SOCIAL COMPETENCES IMPROVING OF STUDENTS OF PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION IN TEACHING DISCIPLINES OF THE LINGUISTIC CYCLE (AN OVERVIEW)

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕМОЦІЙНИХ І СОЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ЗВО НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ДИСЦИПЛІН ЛІНГВІСТИЧНОГО ЦИКЛУ (ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД)

Pavlova I. H.

*Candidate of Philological sciences,
Associate Professor,
Head of the Department
of Ukrainian language,
Poltava V. G. Korolenko National
Pedagogical University
Poltava, Ukraine*

Павлова І. Г.

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української мови,
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна*

Сучасні трансформації дослідницьких та освітніх парадигм, спричинені надактивними світовими процесами в різних царинах життя, зосібна й тими, що змінили фокус наукового зацікавлення з «нитки

Аріадни на саму Аріадну», щоразу наполегливіше оприявнюють розлогий спектр проблем соціального й емоційного характеру. На тлі системного формування комплексу фахових знань, умінь і навичок здобувачів педагогічного закладу вищої освіти важливого значення нині набуває проблема розвитку й удосконалення їхніх емоційних (похідні емоційного інтелекту (EI)) та соціальних компетентностей («м'які», універсальні навички, *soft skills* – особистісні характеристики, які вможливають успішну взаємодію людини в команді, її комунікабельність, уміння адаптуватися до змін, планувати, бажання навчатися тощо). Наголосимо, що т. зв. «жорсткі» компетентності (*hard skills* – професійні навички, яких можна навчити і які можна виміряти) забезпечують у педагогічній діяльності вчителя-предметника міцне підґрунтя, позаяк належний рівень їх безпосередньо залежить від необхідних розумових здібностей (IQ) – ядра фахових компетентностей затребуваного креативного й умотивованого вчителя закладу загальної середньої освіти. Причому в освітньому середовищі однаково значущі й *hard skills*, і *soft skills*, і емоційні компетентності. Останні можна розглядати, до слова, як обов'язковий складник для успішної реалізації *soft skills* – «компетентностей майбутнього». Однак світові тенденції ХХ ст. й перших десятиліть ХХІ засвідчують, що проблеми емоційного інтелекту й емоційних компетентностей варто обстежувати осібно й скрупульозно. Заклад освіти, звісно, у процесі розвитку й удосконалення емоційного інтелекту та емоційних і соціальних компетентностей виконує надзвичайно важливі функції поряд із сім'єю, де емоційні та соціальні якості особистості дитини починають формувати батьки й найближче оточення.

Концепція НУШ акцентує увагу на тім, що «сучасний світ складний. Дитині недостатньо дати лише знання. Ще важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці. <...> Ключові компетентності – ті, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя.» (2, с. 11, 12) Це, зокрібно: «спілкування державною (і рідною в разі відмінності) мовами, спілкування іноземними мовами, математична компетентність, основні компетентності в природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова компетентність, уміння вчитися впродовж життя, ініціативність і підприємливість, соціальна та громадянська компетентності,

обізнаність та самовираження у сфері культури, екологічна грамотність і здорове життя. Усі перелічені компетентності важливі та взаємопов'язані. Кожну з них діти набувають під час вивчення різних предметів на всіх етапах освіти. Спільними для названих компетентностей є такі вміння: уміння читати й розуміти прочитане, уміння висловлювати думку усно й письмово, критичне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, виявляти ініціативу, творити, уміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики та ухвалювати рішення, уміння конструктивно керувати емоціями, застосовувати емоційний інтелект, здатність співпрацювати в команді.» (Там само)

Професійний стандарт учителя розлого декларує з-поміж обов'язкових важливі компетентності педагога, необхідні для реалізації положень згадуваної концепції, як-от: компетентність педагогічного партнерства, психологічна, емоційно-етична, інклюзивна, здоров'язберігальна, інноваційна компетентності тощо. На заняттях із мовної підготовки в педагогічному ЗВО зі спеціальності 014 Середня освіта завжди створені належні умови для розвитку й удосконалення емоційних і соціальних компетентностей майбутнього вчителя незалежно від його майбутньої кваліфікації. Ідеться насамперед про освітнє середовище, у якому працює здобувач: доброзичливу атмосферу на занятті в облаштованих під потреби навчально-виховної діяльності аудиторіях; довірливі, партнерські взаємини між викладачем і здобувачами, між здобувачами в групі; роботу з різностильовим мовним матеріалом відповідного змісту (не викликає агресії, сприяє розвитку критичного мислення, мовних, мовленнєвих і комунікативних здібностей, формуванню громадянської позиції), що вможливує здобуття належних теоретичних знань, формування практичних умінь і навичок, професійних компетентностей; численні форми групової роботи, проєкту й творчу діяльність; використання можливостей STREAM-освіти, інформаційно-комунікаційних технологій, сучасних підходів (лінгвопрагматичного, психолінгвістичного, соціолінгвістичного, лінгвоперсонологійного тощо) до аналізу текстів.

Україна, інтегруючись у глобальні різнорівневі системи, хоч і повільно, та все ж упроваджує закордонний освітній досвід колег у діяльність закладів загальної середньої та вищої освіти. Варта уваги багаторічна практика американських педагогів і психологів щодо започаткування програм навчання емоційного інтелекту, програм соціального й емоційного навчання (SEL), які стали обов'язковим складником відповідних навчальних планів. «... Крім того, що учні повинні досягти певного рівня успішності в математиці й мові, вони

також мусять опанувати необхідні для життя соціальні й емоційні навички. У штаті Іллінойс, наприклад, розробили певні стандарти навчання за програмою SEL, починаючи від дитячого садка до останнього року навчання в середній школі. <...> за перші роки учні повинні навчитися точно ідентифікувати свої емоції, усвідомлювати, до яких дій вони спонукають. Далі в початковій школі уроки емпатії вчать дітей розпізнавати невербальні знаки того, як хтось себе почуває; у середніх класах учні повинні навчитися аналізувати те, що викликає в них стрес або мотивує показати себе з кращого боку. У старшій школі програма SEL передбачає опанування вміння слухати й вести розмову так, щоб розв'язати непорозуміння замість того, щоб його загострити, а також вести переговори та досягати ухвалення вигідних для обох сторін рішень. <...> У деяких країнах до SEL долучили програми виховання характеру, профілактики насильства та цькування в школах, профілактики наркоманії та дотримання шкільної дисципліни.» (1, с. 9)

Ми відчиняємо двері українських закладів освіти незворотним змінам, упровадження котрих потребує вчителя з новим поглядом на майбутнє держави й місце людини в ній.

Література:

1. Гоулман Деніел Емоційний інтелект. Переклад з англійської С.-Л. Гумецької. Х. : Віват, 2022. 512 с.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/file/text/87/f502781n16.pdf>
4. STEM-освіта. Інститут модернізації змісту освіти. URL : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>